Kraków, dnia 19 września 2023 roku

Prof. dr hab. Maciej Pompa-Roborzyński
ul. Alfreda Dauna 18
30 – 566 Kraków

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr inż. Żanety Szwedy pt. „Zróżnicowanie użytkowe i genetyczne krajowego poglowia kóz ze szczególnym uwzględnieniem kozy kazimierzowskiej" wykonanej pod kierunkiem prof. dr hab. Romana Niżnikowskiego na Wydziale Nauk o Zwierzętach, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Rozwój chowu i hodowli kóz w Polsce może przyczynić się do wzrostu zainteresowania tzw. „zdrową żywnością". Może ona ze względu na jej wysoką jakość przeciwstawić się „masowo" produkowanej żywności. Wdrożenie takiej alternatywy jest jednak uwarunkowane wprowadzeniem rozwiązań gwarantujących opłacalność ekonomiczną produkcji koziarskiej. Szczególnie ma to ogromne znaczenie w przypadku ras rodzimych, wypieranych bardziej wydajnymi rasami importowanymi , doprowadzając do ich zanikania. Czynnikami, które mogą prowadzić do osiągnięcia sukcesu ekonomicznego w tej branży jest przekonanie szerszej grupy konsumentów do walorów zarówno smakowych jak i dietetycznych mięsa, mleka i mlecznych przetworów kozich.

W tym kontekście oceniana rozprawa doktorska mgr inż. Żanety Szwedy pt. „Zróżnicowanie użytkowe i genetyczne krajowego pogłowia kóz ze szczególnym uwzględnieniem kozy kazimierzowskiej" znacząco poszerza dotychczasową wiedzę zarówno pod względem poznawczym jak i utylitarnym. Dodatkowo zamieszczono nienumerowany rozdział załączniki, który wpisuje się w nurt prac zmierzających z jednej strony do odtworzenia lokalnej rasy kazimierzowskiej a z drugiej wzbogaca wiedzę w zakresie jej oceny genetycznej i użytkowej. Autorka skupiła się na przeprowadzeniu polimorfizmu punktowego genów powiązanych z użytkowością mleczną, mięsną i umaszczeniem przy jednoczesnym porównaniu z innymi rasami hodowanymi w Polsce. Określiła także eksterier kozy kazimierzowskiej.

Autorka konfrontowała wyniki uzyskane w swojej pracy z 132 publikacjami w tym 77 pozycji anglojęzycznych oraz źródeł internetowych, dobrze naświetlając zbieżności i różnicę wynikające z analizy porównawczej. Materiał źródłowy wzbogaciła dobrze wykonanymi zdjęciami kóz kazimierzowskich.

Przedstawiona do recenzji praca doktorska ma charakter eksperymentalny i składa się 133 stron maszynopisu podzielonego na 10 ponumerowanych rozdziałów. W pracy zamieszczono 65 tabel. Dodatkowo zamieszczono 3 załączniki. Układ pracy oraz struktura są zgodne z przyjętymi normami dla tego typu prac naukowych.

W rozdziale „Wstęp i cel pracy" interesująco wprowadzono czytającego zarówno w opis stanu hodowli kóz na przestrzeni kilku dziesięcioleci ale przede wszystkim naświetlono program restytucji kozy kazimierskiej. Cel pracy przedstawiono jasno i wyczerpująco.

Rozdział 2 to monograficzny historyczny obraz hodowli kóz w Polsce uwzględniający zarówno rasy jak i stan liczebny pogłowia, przyczyny niskiego zainteresowania rolników kontrolą użytkowości mlecznej ale przede wszystkim dokumentuje odtworzenie ras ; kazimierzowskiej, sandomierskiej i karpackiej. W rozdziale tym i w piśmiennictwie spostrzegłem drobne błędy literowe w nazwiskach Bagnica i Ocetkiewicz.

Rozdział 3 dokumentuje osobisty wkład Autorki w proces odtwarzania kozy kazimierzowskiej zarówno prowadząc badania jak też będąc hodowczynią stada kóz tej rasy. Rozdział ten został ponadto wzbogacony zdjęciami i preparatami czaszek tych kóz. Zawarte w nim szczegółowe opisy stanowią cenny materiał źródłowy.

Przedstawiony w Rozdziale 4 polimorfizm punktowy (SNP) powiązany z cechami użytkowymi może być wykorzystany nie tylko w programach ochrony różnorodności genetycznej różnych gatunków zwierząt ale również w pracach selekcyjnych. Autorka omówiła zarówno polimorfizm białek mleka jak też scharakteryzowała polimorfizm genów związanych z umaszczeniem. Stwierdzam, że rozdział jest dobrze napisanym przeglądem literatury naukowej ujmując kompleksowo realizowane zagadnienia badawcze.

W Rozdziale „Materiał i metody" Autorka szczegółowo opisuje układ doświadczeń, materiał badawczy a zastosowane metody analityczne oraz statystyczne zostały poprawnie dobrane. Logicznie zestawiono i omówiono zróżnicowaną liczebnie grupę zwierząt badanych w okresie sześciu lat. W dalszej kontynuacji badań proponuję rozważyć możliwość rozszerzenia zakresu badań o wskaźnik inbredu i ocenę użytkowości rozpłodowej kóz kazimierzowskich.

Rozdział „Wyniki" stanowi ważną część pracy. Autorka szczegółowo omawia poprawnie zredagowane i ułożone w logicznej kolejności tabele. Pewne wątpliwości budzi oznaczenie istotności różnic. Określamy je jako wysoko istotne lub istotne i takie oznaczenia proponuję uwzględnić przy przygotowaniu pracy do druku.

W Rozdziale 7 dyskusję oparto na analizie porównawczej kozy kazimierzowskiej z innymi rasami. W wieloczynnikowej analizie statystycznej uwzględniono wpływ

następujących czynników płeć, gospodarstwo, wiek i umaszczenie na uzyskane wyniki pomiarów zoometrycznych, które Autorka w sposób interesujący wiąże z wynikami badań polimorficznych, Na podkreślenie zasługuje kompleksowa i poprawna merytorycznie dyskusja uzyskanych wyników na tle właściwie dobranej literatury.

Rozdział „Podsumowanie" w mojej ocenie został przedstawiony prawidłowo. Dostrzeżone u kóz kazimierzowskich niewielkie różnice frekwencji występowania genotypów badanych genów jak również opracowane statystycznie wyniki pomiarów zootechnicznych wykonanych w różnych gospodarstwach świadczą zarówno o prawidłowo prowadzonej pracy selekcyjnej jak też wskazują na stabilizację odtwarzanej populacji. Przyczyniły się one do opracowania wzorca rasy i programu hodowlanego kóz kazimierzowskich. Podjęcie przez Autorkę badań mających na celu ocenę cech ubojowych i jakości mięsa koziego można uznać jako nowatorskie gdyż dotyczą odtwarzanej rasy kóz kazimierzowskich, a takich badań wcześniej nie prowadzono. Jest to ważna informacja dla hodowców kóz kazimierzowskich świadcząca o możliwości ich mięsnego wykorzystania. Cenną zaletą ocenianej pracy jest jej znaczenie praktyczne. Rozpowszechnienie uzyskanych wyników wśród hodowców może ułatwić im decyzje przy ewentualnym wprowadzeniu kozy kazimierzowskiej do swojego gospodarstwa rolnego. Również innowacyjny charakter mają badania barwy skóry i sierści, w których wykazano statystycznie istotną różnicę w udziale w barwie żółtej w skórze pomiędzy kozami z homozygotą AA i heterozygotą GA.

Rozdział „Wnioski" został przedstawiony w mojej ocenie prawidłowo. Autorka oddzielnie dla badanych w pracy zagadnień zamieszcza 5 wniosków, sformułowanych w sposób syntetyczny i zrozumiały.

W dołączonym do recenzji załączniku wymieniłem zauważone w pracy błędy literowe, które w żaden sposób nie umniejszają wysokiej wartości merytorycznej ocenianej pracy. Oceniana praca zasługuje na opublikowanie w wydawnictwie naukowym.

Stwierdzam, że oceniana rozprawa doktorska spełnia wymagania określone w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 r o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. Ustaw nr 65, poz. 595 ze zm.). Biorąc powyższe pod uwagę występuję o przyjęcie pracy i dopuszczenie Pani mgr inż. Żanety Szwedy do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Do recenzji dołączam wniosek o wyróżnienie pracy doktorskiej.

Prof. dr hab. Maciej Pompa- Roborzyński
Kraków, dnia 19.09.2023 roku

Wniosek o wyróżnienie pracy doktorskiej

Mając na względzie wysoki poziom merytoryczny oraz ze względu na wartość poznawczą, utylitarną i elementy innowacyjności jak również możliwości aplikacyjne zwracam się z wnioskiem do Wysokiej Rady Wydziału Nauk o Zwierzętach, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie o wyróżnienie ocenianej pracy doktorskiej Pani mgr inż. Żanety Szwedy pt. „Zróżnicowanie użytkowe i genetyczne krajowego pogłowia kóz ze szczególnym uwzględnieniem kozy kazimierzowskiej"

Oceniana dysertacja dokumentuje osobisty wkład Pani mgr inż. Żanety Szwedy w proces odtwarzania kozy kazimierzowskiej zarówno prowadząc badania jak też będąc hodowczynią stada kóz tej rasy. Przeprowadzone badania przyczyniły się do opracowania wzorca rasy i programu hodowlanego kóz kazimierzowskich. Jako nowatorską można uznać przeprowadzoną przez Panią mgr inż. Żanetę Szwedy ocenę użytkowości mięsnej i rzeźnej odtwarzanej rasy kóz, gdyż takich badań wcześniej nie prowadzono. Jest to ważna informacja dla hodowców kóz kazimierzowskich świadcząca o możliwości ich mięsnego wykorzystania. Rozpowszechnienie uzyskanych wyników wśród hodowców może ułatwić im decyzje przy ewentualnym wprowadzeniu kozy kazimierzowskiej do swojego gospodarstwa rolnego. Również innowacyjny charakter mają badania barwy skóry i sierści, w których wykazano statystycznie istotną różnicę w udziale w barwie żółtej w skórze pomiędzy kozami z homozygotą AA i heterozygotą GA.

Przedstawione powyżej argumenty potwierdzają, że praca doktorska Pani mgr inż. Żanety Szwedy w pełni zasługuje na wyróżnienie.

Prof. dr hab. Maciej Pompa- Roborzyński
Kraków, dnia 19.09.2023 roku

Załącznik

do recenzji rozprawy doktorskiej mgr inż. Żanety Szwedy pt. „Zróżnicowanie użytkowe i genetyczne krajowego pogłowia kóz ze szczególnym uwzględnieniem kozy kazimierzowskiej" wykonanej na Wydziale Nauk o Zwierzętach, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Wymieniowe bezpośrednio w recenzji błędy nie umieściłem ponownie w załączniku. W żaden sposób nie umniejszają one wysokiej wartości merytorycznej ocenianej pracy.

str. 22 ; 6 wiersz od dołu powinno być „polskiego" pisany małą litera,

str. 54 ; 9 wiersz od dołu powinno być burskiej,

str. 67 ; 1 wiersz od góry powinno być polimorfizm,

str. 92 ; 7 wiersz od dołu powinno być z małej litery kazimierzowskie, oraz dwa razy użyto słowo badania,

str. 96 ; 14 wiersz od dołu powinno być Polski a jest Polskich,

str. 113 ; 2 wiersz od góry powinno być Wydawnictwo,

str. 117 ; wiersze od 1 do 7 powtórzono dwukrotnie tą samą pozycję literatury.

Prof. dr hab. Maciej Pompa- Roborzyński
Kraków, dnia 19.09.2023 roku